

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

**Srovnání knižní předlohy a filmového zpracování prózy
Báječná léta pod psa**

Bakalářská práce

Obor: Jazyková a literární kultura

Vedoucí práce: Mgr. Michal Šeba

Hradec Králové 2015

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Pedagogická fakulta

Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina Motyčková**
Osobní číslo: **P121130**
Studijní program: **B7310 Filologie**
Studijní obor: **Jazyková a literární kultura**
Název tématu: **Srovnání knižní předlohy a filmového zpracování prózy
Báječná léta pod psa**
Zadávací katedra: **Katedra českého jazyka a literatury**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í:

Obsahem bakalářské práce je rozbor struktury textu románu *Báječná léta pod psa* a porovnání s jeho filmovou adaptací. Teoretickou část práce tvoří stručné kapitoly o vztahu filmu a literatury a filmové adaptaci. Práce se zaměřuje na dílo Michala Viewegha, dále je pak reflektován román *Báječná léta pod psa* a jeho filmové zpracování. V závěrečných kapitolách se práce věnuje srovnání filmu a knihy. Tyto body jsou následně v praktické části adaptovány jako projekt pro studenty 3. ročníku gymnázia v rámci literárního semináře.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

PTÁČEK, Luboš: *Panorama českého filmu*. Vyd. 1. Olomouc: Rubico, 2000, ISBN 80-85839-54-7.

MRAVCOVÁ, Marie: *Literatura ve filmu*, Praha: Melantrich, 1990. ISBN 80-7023-062-2.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Michal Šeba

Katedra českého jazyka a literatury

Datum zadání bakalářské práce: **19. ledna 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **29. dubna 2015**

L.S.

doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.

děkan

dne

doc. PaedDr. Alena Zachová, CSc.

vedoucí katedry

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci použila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Hradci Králové dne 29. 4. 2015

.....

Kateřina Motyčková

Poděkování:

Ráda bych poděkovala Mgr. Michalu Šebovi za odborné vedení této bakalářské práce, za cenné připomínky a zájem, který o mou práci projevil.

Anotace

Název: Srovnání knižní předlohy a filmového zpracování prózy Báječná léta pod psa

Obsahem bakalářské práce je rozbor struktury textu románu Báječná léta pod psa a porovnání s jeho filmovou adaptací. Teoretickou část práce tvoří stručné kapitoly o vztahu filmu a literatury a filmové adaptaci. Práce se zaměřuje na dílo Michala Viewegha, dále je pak reflektován román Báječná léta pod psa a jeho filmové zpracování. V závěrečných kapitolách se práce věnuje srovnání filmu a knihy. Tyto body jsou následně v praktické části adaptovány jako projekt pro studenty 3. ročníku gymnázia v rámci literárního semináře.

Klíčová slova

Michal Viewegh, Báječná léta pod psa, román, film

Annotation

Title: The comparison of literary of pattern and film adaption of the prose Báječná léta pod psa

The scope of this bachelor thesis is the comparison of text structure of the novel Báječná léta pod psa and film adaption. The theoretical part of the thesis creates of chapters on the relationship between film and literature and film adaption, which we can find in the closing chapter. This adaption is also in the theoretical part, where I made a results from a project for students from third classes at a high school, where i directed a literary seminar. Third classes of the high school.

Keywords

Michal Viewegh, Báječná léta pod psa, novel, film

Obsah

ÚVOD	9
1. LITERATURA A FILM	12
2. FILMOVÁ ADAPTACE	14
3. MICHAL VIEWEGH	16
3.1. MICHAL VIEWEGH A LITERÁRNÍ KRITIKA	18
4. BÁJEČNÁ LÉTA POD PSA	19
4.1. TÉMA	20
4.2. PROSTŘEDÍ	21
4.3. POSTAVY	21
4.4. JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY	23
5. FILMOVÁ ADAPTACE BÁJEČNÝCH LET POD PSA	25
5.1. REŽISÉR PETR NIKOLAEV	25
5.2. PROSTŘEDÍ	26
5.3. HERECKÉ OBSAZENÍ	27
6. HLAVNÍ ROZDÍLY MEZI FILMEM A KNIHOU	28
7. PŘEDSTAVENÍ PROJEKTU	31
8. PŘEDPOKLADY	31
9. PRVNÍ KROKY	32
10. PŘÍPRAVA SEMINÁŘE	33
10.1. PRACOVNÍ LIST (viz příloha č. 1.)	33
10.2. PREZENTACE (viz příloha č. 2.)	33
11. PRŮBĚH SEMINÁŘE	33
11.1. ŽIVOTOPIS MICHALA VIEWEGHA	34
11.2. BÁJEČNÁ LÉTA POD PSA – kniha, struktura textu	37
11.3. POROVNÁNÍ KNIHY A FILMU	38

11.4. DISKUZE	39
12. SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ	41
ZÁVĚR.....	42
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ	43
PŘÍLOHY	45

ÚVOD

Cílem této bakalářské práce je komparace knižní předlohy a filmové adaptace prózy *Báječná léta pod psa* od předního českého autora Michala Viewegha.

Tvorbu spisovatele Michala Viewegha vnímají čtenáři i odborná kritika velmi kontroverzně. Přesto - možná i právě proto - zaujímá zmíněný autor na pozadí české literární scény pozici velkého fenoménu. Každé jeho nové dílo sklízí na trhu s knihami velký úspěch, avšak s přívalem nadšení vzniká i vlna kritiky ze stran literárních recenzentů. Michal Viewegh se tak nepochybně řadí mezi nejrozporuplnější české autory. Tento fakt sehrál rozhodující roli při výběru tématu mé bakalářské práce.

Próza *Báječná léta pod psa* vyšla poprvé v roce 1992 za doprovodu vlny kladného hodnocení čtenářů i kritiků. Její obliba byla následně stvrzena získáním významné ceny Jiřího Ortena. Podle názorů odborníků patří tento román mezi nejúspěšnější Vieweghova díla; nemalé pozornosti se těší také ze stran médií a široké veřejnosti.

První kapitoly práce vymezují klíčové pojmy, konkrétně obecnou spojitost mezi filmem a literaturou. Tyto dvě různé formy se v průběhu posledních desetiletí čím dál více setkávají a navzájem se inspirují. S ohledem na četnost zfilmovaných literárních předloh Michala Viewegha platí ona kontinuita dvojnásob.

V dalších kapitolách je představena osoba autora a jeho dílo; skrze analytický přístup je odkryta struktura textu románu *Báječná léta pod psa*. Na základě těchto bodů je poté vystavěno závěrečné srovnání filmu a literárního díla. Další kapitoly definují způsob, jakým filmová adaptace nakládá s původním sdělením. V závěru teoretické části jsou specifikovány prvky, jež snímek dotváří a doplňuje.

Praktická část práce prezentuje projekt vytvořený pro studenty 3. ročníku Gymnázia v Novém Bydžově. Při hodině Seminář a cvičení z českého jazyka představím studentům základní problematiku týkající se rozboru knihy a filmu. Iniciativa projektu bude mít funkci zpestření tradičního průběhu výuky.

Úvodní kapitoly se zabývají popisem příprav a realizací konkrétního projektu, včetně všech souvisejících postupů. Hlavním cílem této práce je předat studentům 3. ročníku gymnázia

nové poznatky o autorovi Michalu Vieweghovi a pojmout tradiční způsob výuky novou a zábavnější formou.

Obsahem praktické části jsou pracovní listy, vytvořené jako studijní materiál, který si budou moci studenti ponechat. Pro zajištění efektivnějšího průběhu literárního semináře mi bude nápomocná stručná prezentace zhotovená v programu Microsoft office PowerPoint, která bude zároveň doplňovat odborný výklad podobně strukturovaný jako teoretická část bakalářské práce.

Projekt měl studenty k závěru semináře dovést pochopení vzájemně inspirujícího vztahu mezi literaturou a filmovou adaptací. Zároveň měli rozpoznat základní rozdíly mezi knihou a filmem románu *Báječná léta pod psa*. Poslední bod semináře byl věnován diskuzi, při které měli studenti možnost klást dotazy různých rozměrů, naopak mé otázky směřované ke studentům, byly orientované na téma literárního semináře.

I. TEORETICKÁ ČÁST BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

1. LITERATURA A FILM

Již od počátků kinematografie funguje vzájemná soudružnost filmu a literatury, přesto jsou o tomto vztahu vedeny sporné debaty.

Při vzniku nového média – filmu se stala literatura jedním z primárních zdrojů inspirace. Vztah mezi těmito různými formami uměleckého vyjádření se bouřlivě vyvíjí dodnes. Je ovšem zcela nepopiratelné, že ve vývoji filmové a televizní tvorby funguje literatura jako důležitý element. O vzájemném působení není pochyby.

„Filmové umění je syntetické. Režisér při jeho tvorbě využívá ostatních uměleckých druhů (výtvarné umění, architekturu, tanec a pohyb, hudbu a divadlo), z nichž se pokouší vytvořit nový umělecký druh – film.“¹ Film mnohdy čerpá inspiraci z literatury - nesčítelně mnoho literárních počinů se stalo podnětem k vytvoření filmové adaptace. Hojně působení filmu na literaturu se naopak potvrzuje například v moderních románech.

„Četné a trvající kontakty fabulovaného filmu s literaturou způsobila, umožnila a podporuje jedna jejich vzájemná vloha – vloha vyprávět příběh. V případě nového prudce se vyvinuvšího uměleckého druhu (jako technického prostředku i tvůrčí disciplíny) vloha postupně stále silící a zdokonalovaná.“²

Stejně jako literatura začal se i film pokoušet o ztvárnění lidské situace v čase. V současné době se ocitáme v momentu, kdy má každý literární záměr dvě možnosti: být prózou nebo filmem. Je důležité si uvědomit, že tyto dva faktory - film i literatura - mají společný záměr, a to vyprávět příběh. Vyprávět příběh pak neznamená nic více a nic méně, než zajímat se o osudy lidí, o lidské charaktery a mezilidské vztahy, o drama – ať už v časoprostoru reálném či fantastickém, současném či historickém. Film se natáčí proto, aby v něm mohl být sledován hrdina a s ním i jeho osud. *„Vzájemné vztahy mezi filmem a literaturou jsou zkoumány také v rámci sémiotiky – v rámci vědy o znakových systémech, jejich konfigurace vytváří celek současné kultury, ve které probíhají různé intersémiotické procesy.“³* Základní rozdíl mezi filmem a literaturou spočívá v tom, že literatura navozuje čtenáři představu pomocí slov; film oproti tomu demonstruje svůj význam pomocí znaků, přičemž konkretizuje divákovu představu.

¹Sestavil: PTÁČEK, Luboš. *Panorama českého filmu*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2000, str. 24. ISBN 80-85839-54-7.

²MRAVCOVÁ, Marie. *Literatura ve filmu*. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1990, str. 9. Estetika divadelní a filmové tvorby. ISBN 80-7023-062-2.

³Tamtéž, str. 10

Téma interakce filmu a literatury má svůj aspekt umělecký, sociologický a psychologický. Značný význam vztahu mezi těmito médii se promítá i v naší kultuře, protože obě média rozšiřují kulturní perspektivu.

2. FILMOVÁ ADAPTACE

„Dnes se pojmem „adaptace“ rozumí audiovizuální převedení jazykových, kompozičních a významových vrstev literární předlohy do filmového jazyka.“⁴

Úspěšné převedení románů či klasických povídek do obrazové podoby přiláká obvykle pozornost čtenářů i filmových diváků. Film, jenž adaptuje literárního hrdinu, sebou přináší řadu sporů. Hlavní hrdina zakotvený v literárním originále ve slovech nebo ve čtenářově fantazii se najednou ve filmu promítá jinak. Tento fakt často vytváří při porovnávání filmu a jeho literárního pramene zásadní zdroj nespokojenosti. Četba literárního díla podněcuje čtenářovu fantazii a umožňuje abstraktnější nahlížení na popisované události. Film naopak transformuje obrazy, postavy či jevy ze čtenářovy fantazie do zcela konkrétní a zhmotněné podoby.

Marie Mravcová zdůrazňuje podstatu předlohy jako kritéria pro správné pochopení a vystižení smyslu budoucí filmové verze: *„Nechceme tím říci, že bez znalosti knihy nelze porozumět jejímu obrazovému a dramatizovanému přetlumočení, trváme však na tom, že četba toto porozumění významně prohlubuje.“⁵* Poukazuje tedy na trvalou interakci a nerozpojitelnost originálu a jeho filmového přepisu.

Spojení literatury a filmu je podnětem pro neustálé posuzování a komparaci jejich kvalit. Film má v tomto „boji“ poněkud horší pozici, protože je málokdy hodnocen jako autonomní dílo bez závislosti na originálu. Jak píše Marie Mravcová: *„Nebezpečí přitom nehrozí ani tak literatuře (ta nic neztrácí, sebenezdařilejší filmový výtvar nemůže originálu ublížit), ale spíše filmařům.“⁶*

Místo pokusů nahradit román či jiný literární text filmem by mělo vzejít pochopení, že film a román existují bok po boku spolu s rozdílnými možnostmi vyjádření – proto by měly být posuzovány zvláště s užitím jim vlastních termínů. Film má svůj vlastní jazyk, termíny a vyvinul i vlastní narativní strategie, které vytvořily vlastní filmovou formu. Nicméně dodnes se stává, že kritici používají literární kritéria a film pak trpí nepříjemnou reputací adaptace, na níž je nahlíženo jako na imitaci či reprodukci.

⁴ Sestavil: PTÁČEK, Luboš. *Panorama českého filmu*, 1. vyd. Rubico: 2000, str. 246, ISBN 80-8589-54-7.

⁵ MRAVCOVÁ, Marie. *Literatura ve filmu*. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1990, str. 5. Estetika divadelní a filmové tvorby. ISBN 80-7023-062-2.

⁶ Tamtéž, str. 8

Četnost filmových adaptací dokazuje, že česká filmová tvorba stále čerpá inspiraci z literatury. V předchozích kapitolách jsem se již zmínila o tom, že interakce obou elementů – filmu a literatury – probíhá od samého počátku kinematografie a dodnes je stále živá.

Po Sametové revoluci měl český film tendenci inspirovat se literární tvorbou. Polistopadová kinematografie se pyšní mnoha adaptacemi z dílen českých i světových literárních velikánů (Klíma, Kafka, Viewegh, Topol, Jarry, Dostojevskij, atd.). Ze statistik vyplývá, že v letech 1989 až 2007 bylo natočeno 324 filmových adaptací. Nejvíce v roce 1993 a nejméně v roce 2004.⁷

⁷Sestavil: PTÁČEK, Luboš. *Panorama českého filmu*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2000, str. 247. ISBN 80-85839-54-7.

3. MICHAL VIEWEGH

Michal Viewegh je český spisovatel, publicista a scénárista, který se narodil 31. března 1962 v Praze. Jeho otec byl inženýrem, matka je právnička. V současnosti je asi nejvíce privilegovaným a zároveň zatracovaným českým prozaikem.

Dva roky studoval na Vysoké škole ekonomické, ale studium nedokončil. Pracoval jako noční strážný v podniku Chemapol Praha. V letech 1983 - 88 studoval na FF UK český jazyk a pedagogiku. Po absolvování vojenské služby v říjnu 1989 působil na Základní škole Vladislava Vančury v Praze 5 - Zbraslavi jako učitel, zde však nakonec podal výpověď a roku 1993 nastoupil jako redaktor v nakladatelství Český spisovatel. Od roku 1995 se plně věnuje spisovatelské profesi na volné noze. Žije střídavě se svou manželkou Veronikou a dcerami v Praze a na Sázavě.

V 80. letech 20. století zveřejnil Michal Viewegh své první povídky ve víkendové příloze Mladé fronty. Po roce 1990 publikoval v jiných mediálních útvech jako např. Tvar, Literární noviny či Lidové noviny. Jeho literární prvotina *Názory na vraždu* vyšla v roce 1990 v nakladatelství Československý spisovatel. Širší veřejnosti se autor představuje až o tři roky později s dílem *Báječná léta pod psa* (zfilmováno: Petr Nikolaev, 1997), díky němuž dosáhl mimořádného kritického a hlavně čtenářského ohlasu a stal se jedním z nejvýraznějších českých spisovatelů mladší generace. Třetí kniha - sbírka parodií s názvem *Nápady laskavého čtenáře* vznikla v roce 1993 a byla vytištěna v nakladatelství Český spisovatel. Poté, co kritik Milan Jungmann označuje zmíněný rukopis jako „nevyrovnaný“, nabízí Vieweghovi spolupráci Martin Pluháček z brněnského nakladatelství Petrov. Pod hlavičkou tohoto nakladatelství vydává autor své knihy až do roku 2005, kdy se nakladatelství zrušilo.⁸

Od 90. let 20. století napsal Michal Viewegh více než 20 titulů, z nichž většinu tvoří romány a povídkové soubory. Jeho knihy se překládají do mnoha cizích jazyků (nejčastěji překládaným románem je *Výchova dívek v Čechách*), což potvrzuje popularitu jeho tvorby. Mnoho spisovatelských děl byla adaptována do filmu nebo jako divadelní hra. Uvedu několik z jeho spisovatelských titulů: *Výchova dívek v Čechách* (1994, zfilmováno 1996, režie Petr Koliha); *Účastníci zájezdu* (1996, zfilmováno 2005, režie Jiří Vejdělek); *Zapisovatelé otcovský lásky*

⁸ BUŠTÍKOVÁ, Petra. *Produkční historie filmových adaptací podle literárních předloh Michala Viewegha*. Brno, 2008. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita. Filosofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Petr Szczepanik, Ph. D.

(1998); *Román pro ženy* (2001, zfilmováno 2005, režie Filip Renč); *Báječná léta s Klausem* (2002), *Případ nevěrné Kláry* (2003), *Vybíjená* (2004, zfilmováno 2015, režie Petr Nikolaev), povídkové soubory: *Povídky o manželství a sexu* (1999, zfilmováno 2008 pod názvem *Nestyda*, režie Jan Hřebejk), novely: *Lekce tvůrčího psaní* (2005), sbírky fejetonů: *Švédské stoly aneb Jací jsme* (2000), *Na dvou židlích* (2003), *Tři v háji* (2004, společně s Ivou Hercíkovou a Halinou Pawlovskou), *Andělé všedního dne* (2007, zfilmováno 2014, režie Alice Nellis), divadelní hry: *Růže pro Markétu* (2004, napsáno 1990); a deník: *Báječný rok (pod psa)* (2006). Dále zmíním: *Román pro muže* (2008, zfilmováno 2010, režie Tomáš Bařina), *Bio manželka* (2010), audioknihy: *Mafie v Praze* (2012), *Mráz přichází z Hradu* (2013).

„Kromě Česka se Viewegh jako jeden z mála domácích spisovatelů prosadil i v zahraničí. Jeho knihy byly přeloženy do 23 jazyků a jen v němčině už má osm titulů. Zahraniční prodeje sice nejsou nijak závratné, i díky nim je však Viewegh jedním z mála zdejších spisovatelů, kteří se pohodlně užívají psaním beletrie. To především proto, že vydává zhruba jednu knihu ročně, má tisíce čtenářů a také nadstandardní postavení u nakladatelů, když dostává až 20 procent z prodaného výtisku.“⁹

Michal Viewegh sám nezasťirá, že se při psaní knih nechává silně inspirovat vlastním životem, přesto se brání ztotožňování svého civilního já s literárními postavami ve svých románech. Jeho dílo není výjimkou v odkazování na mimoliterární skutečnost a vytváří jednu z vrstev autorovy komunikace se čtenářem. Známe-li Vieweghova životopisná data, neubráníme se jistému váhání, nakolik vychází z vlastních zkušeností a kteří z popisovaných obyvatel v Sázavě opravdu žijí. Charakteristika některých z nich nám navíc připomene aktéry pozdějších *Báječných let pod psa*. Určité znaky mají společné i s Účastníky zájezdu. Tato podoba může být způsobena do jisté míry nahodilými faktory. Příslušné vlastnosti dotyčných osob považujeme raději za příliš abstraktní a všeobecné, neboť soudobá literární věda pozitivistický pohled spíše odmítá a považuje za nepatřičný.¹⁰

*„Michal Viewegh se po zkušenosti z prvních dvou natočených snímků *Báječná léta pod psa* a *Výchova dívek v Čechách* začal ještě aktivněji podílet na realizaci následujících filmových*

⁹ Web: České televize. In: [online]. [cit. 26. 3. 1015]. Dostupné z: <http://www.cesktelevize.cz/ct24/kultura/170196-bajecna-leta-michala-viewegha/>

¹⁰ BUŠTÍKOVÁ, Petra. *Produkční historie filmových adaptací podle literárních předloh Michala Viewegha*. Brno, 2008. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita. Filosofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Petr Szczepanik, Ph. D.

adaptací. Ve smlouvách si vyhradil funkci scenáristy a pozorněji se věnoval přípravné fázi vzniku filmů.“¹¹

3.1. MICHAL VIEWEGH A LITERÁRNÍ KRITIKA

Jak jsem se již zmínila, Michal Viewegh a jeho tvorba působí vzájemně s literární kritikou velmi kontroverzním dojmem. Jeho prvotina zůstala kritikou téměř bez povšimnutí, avšak jeho druhá kniha *Báječná léta pod psa* vzbudila nadšené reakce kritiků, kteří svými pozitivními názory přispěli k udělení ceny Jiřího Ortena pro mladé autory do 30 let.

Kritici hodnotí na tolik opěvovaném titulu *Báječná léta pod psa* převážně nadsázku a hravou komickou stránku, bezprostřednost i spontánnost. Vladimír Novotný hodnotí těmito slovy autorův román: „*Vieweghova próza je neobyčejně svěžím počtením, půvabně, s bizarním šarmem a zkarikovanou noblesou vtipně reagující na náš nedávný český svět, načrtávající jeho dějinné tragédie i každodenní otupující šlendrián, ukazující rub jeho okázalé „báječnosti“ a líc jeho neméně „báječného“ ohlupování.“¹²*

Nesmíme opomenout také historický kontext, jenž je pro toto dílo typickým znakem. „*Bravurně a s vtipem ztvárnil prolínání „velké“ a „malé“ historie. (...) Jeho dospělí hrdinové sice uzavírají kompromisy s totalitním režimem, ale autor je nesoudí, jen ukazuje, že je všechno složitější, než se jeví na povrchu.“¹³*

Nemalých ohlasů se dočkal titul i v zahraničí; zde se ovšem setkává i s drobnými výtkami. Jak tvrdí Eva Menassová: „*Viewegh až příliš často vkládá do svých prací literární citace a odkazy, na něž pak navěšuje roztřepená vyprávění.“¹⁴*

Řada kritiků vnímá onu skutečnost, že i přes komerční úspěch, zůstávají autorova další díla pokryta stínem *Báječných let pod psa*.

¹¹BUŠTÍKOVÁ, Petra: *Produkční historie filmových adaptací podle literárních předloh Michala Viewegha*. Brno, 2008. *Magisterská diplomová práce*. Masarykova univerzita. Filosofická fakulta. *Vedoucí práce* Mgr. Petr Szczepanik, Ph. D.

¹²NOVOTNÝ, Vladimír: Docela báječné retro (České posrpnové trauma očima třicátníka). MF Dnes, 1993. In: [online]. [cit. 30. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.viewegh.cz/detail.php?typ=recenze&id=14>.

¹³SCHINDLER, Michal: Michal Viewegh – Báječná léta s Klausem In: Reflex, 2002. In: [online]. [cit. 2. 5. 2015]. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/bajecna+leta+s+klausem>

¹⁴Srov. *Kritika Viewegha ani Kunderu nešetří*. MF Dnes, 1998, roč. IX, č. 239, str. 14.

4. BÁJEČNÁ LÉTA POD PSA

Román *Báječná léta pod psa* je složen z autorova úvodního slova, sedmnácti kapitol nijak nepojmenovaných (s výjimkou II. kapitoly nazvané: Z Kvidova deníku), které se dále dělí na podkapitoly, a z vypravěčova závěrečného epilogu. V první kapitole začíná vyprávění těhotenstvím matky hlavního hrdiny Kvida a končí epilogem, ve kterém odevzdává hlavní hrdina rukopis *Báječných let pod psa* do nakladatelství Československý spisovatel.¹⁵

Hlavní hrdina, kterého jsem již zmínila ve výše uvedeném textu, je současně hlavním vypravěčem, k němuž se váží další postavy – jeho matka a otec. Vyprávění je psáno v ER-formě a Kvido o sobě mluví ve 3. osobě čísla jednotného. Charakteristickým prvkem celého románu jsou otázky a poznámky redaktora, s nímž se Kvido dělí o své vzpomínky. Tyto poznámky zasahují do dějové linie a porušují ji.

Vyprávění příběhu probíhá v čase minulém, ale jedná se o jakýsi děj „předminulý“. Přítomný čas je v příběhu využíván pouze ve II. kapitole (Kvidův deník) a mimo II. kapitolu pak v několika částech, které jsou psány formou dialogu.

Báječná léta pod psa nesou autobiografické rysy. Autor nám v samotném epilogu představuje Kvida jako autora knihy - v tento moment dochází čtenáři celá skutečnost. Dá se říci, že se jedná o román o psaní románu. V jedné části knihy se dokonce Kvidova matka vyjádří k rozepsaným kapitolám: „*a vím také, jak mi vždycky cituješ, že autobiografický základ je ten nejméně zajímavý úhel, z něhož se dá kniha číst. Jenže, Kvido, vědí to také ti ostatní? Všichni ti lidé, kteří nás znají, a kteří budou knihu číst? A podle toho nás posuzovat a hodnotit? (...) Vážně dovolíš tisícům úplně cizích lidí, aby nahlíželi do mého soukromí?*“¹⁶

Autobiografické rysy románu se promítají vstupováním skutečných osob do příběhu. Jedná se o divadelní herce z úvodu knihy (např. Brodský, Libíček, Sloup, aj.) nebo o signatáře charty, dramatika Pavla Kohouta.

¹⁵BUŠTÍKOVÁ, Petra: *Produkční historie filmových adaptací podle literárních předloh Michala Viewegha*. Brno, 2008. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita. Filosofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Petr Szczepanik, Ph. D.

¹⁶VIEWEGH, Michal: *Báječná léta pod psa*. 2. vyd. Praha: Český spisovatel, 1993, str. 150 - 151. ISBN 80-202-0457-1.

4.1. TÉMA

Kniha je koncipována jako románová kronika a zachycuje osudy pražské rodiny v letech 1962 až 1991, tedy převážně dospívání hlavního hrdiny Kvida v době totalitní vlády v Československu.¹⁷

Mladým manželům se předčasně narodí syn Kvido při divadelním představení Čekání na Godota (absurdní drama = absurdita komunistického režimu). Celá rodina žije spokojený život v Praze společně s babičkou Líbou a dědečkem Jiřím. Po ruské okupaci v roce 1968 se přestěhují z Prahy do malého města Sázava, kde žijí v prosklené terase jednoho domu. Protože se Kvidův otec nijak politicky neangažuje, nemají právo na přidělení bytu. Když Kvido onemocní zápallem plic, zkusí jeho otec vyjednávat s místním komunistou Šperkem lepší podmínky pro jejich život. K získání normálního bydlení přispěje Šperkova manželka, která si našla oblibu v Kvidovi a dostávají od Šperka domek s názvem Vilka pod Skřivánkem. Kvidův otec se musí začít politicky angažovat, protože dostal dům. Vstoupí do Večerní univerzity marxismu – leninismu, začne hrát fotbal a dostávají fenu německého ovčáka Něhu. Kvidovu otci se daří také pracovně. Podniká několik pracovních cest, cítí se velmi sebejistě a najde si milenkou Mirjanu, která přijíždí z Jugoslávské Puly na služební cestu do Československa.

Když Kvidovi umírá dědeček, mění se i život kolem něj. Matka s otcem tajně navštíví dávného přítele a odpůrce režimu Pavla Kohouta, u kterého je VB v čele s místním komunistou Šperkem přistihnou. Kvidův otec ztratí dobré místo a začne pracovat jako vrátný. Pro něj i celou rodinu je velmi obtížné se s tímto smířit. Kvidova otce začnou postupně popadat silné deprese. Zavírá se do sklepa a pracuje se dřevem, v domě šeptá a z psychologa, kterého mu Kvidova matka našla, má strach. Zdá se, že na ideální řešení těchto depresí přichází Kvidova matka, která si myslí, že otce může zachránit jedině dítě. Kvido s Jaruškou se o dítě snaží, posléze se jim to podaří a mají holčičku Aničku. Psychická nemoc otce se ale nezlepší.

Když v roce 1989 přichází revoluce a s ní velké změny, otec dostává kvalitní práci, která odpovídá jeho schopnostem a vzdělání. Nejprve pracuje na ministerstvu zahraničního

¹⁷BUŠTÍKOVÁ, Petra: *Produkční historie filmových adaptací podle literárních předloh Michala Viewegha*. Brno, 2008. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita. Filosofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Petr Szczepanik, Ph. D.

obchodu, pak vykonává funkci cenového referenta. Začne se dařit i Kvidovi, protože může konečně vydávat knihy bez jakékoliv cenzury.

4.2. PROSTŘEDÍ

Děj příběhu se nejprve odehrává v Praze a poté se přesouvá do města Sázava, kde rodina získává nové bydlení - žijí zde na terase rodinného domu a jsou okrádáni o své soukromí.

Po vyjednávání s místním komunistou Šperkem získají krásný dům nesoucí jméno Vilka pod Skřivánkem. Teprve zde nachází rodina místo k harmonickému životu.

Rodinný dům, v němž se velká část románu odehrává, zahrnuje také sklep, v němž má otec vlastní dílnu. V této dílně tráví spoustu času. Nejprve zde vyrábí hračky a různé předměty ze dřeva, avšak v době svých největších depresí začne vyrábět vlastní rakev. V této části příběhu se silně promítá vliv komunistického režimu na Kvidova otce.

Setkáváme se také s prostředím jugoslávské Puly, kam jede Kvidův otec se svým spolupracovníkem Zvárou. To vše se odehrává v době, kdy měl otec skvělou práci, v níž byl šťastný. Pula je vykreslena jako ráj na zemi. Kvidův otec se zde seznámí s Mirjanou a spolu se Zvárou uzavře pracovní smlouvu výhodnou pro jejich podnik.

Po vzájemné domluvě navštíví celá rodina dlouholetého přítele Pavla Kohouta u něj doma. Jsou rádi, že ho po dlouhé době vidí a že si s ním mohou popovídat. Přes to všechno mají značný strach, Kohout se totiž angažuje proti komunistické straně. Při této návštěvě přistihnou celou rodinu příslušníci komunistické strany. Následky na sebe nenechají čekat - otec ztrácí dobrou práci, ve které byl spokojený. V této chvíli graduje otcova nenávist k režimu.

4.3. POSTAVY

Kvido

Narodí se při divadelním představení absurdního dramatu Čekání na Godota, což předpovídá celý jeho život. Je nadprůměrně inteligentní a zajímá se o literaturu. Ještě než nastoupí do první třídy základní školy, ovládá precizně čtení, což ho od ostatních vrstevníků odlišuje. Během čtení románu pozorujeme, jak Kvido dospívá v dospělého muže. V románu vystupuje jako vypravěč a komentuje chování ostatních postav v ději. S humorem a ironií pozoruje svět

kolem sebe. Je mentálně vyspělý, situace hodnotí s nadhledem, ale přesto autor neopomíná upozorňovat na to, že je Kvido ještě dítě. Zajímavé je, že na konci díla si všímá přejímání některých charakterových znaků od jiných postav (od otce nebo dědečka Josefa).

Kvidův otec

Vzdělaný a inteligentní člověk, který se bojí jakkoliv se prosazovat. Má panický strach z vyvolávání konfliktů, proto vždy při diskuzích ustupuje do pozadí. Jediný, s kým se nebojí vstoupit do konfliktu, je babička Líba. Musím ale zmínit, že jeho chování se během děje mění, a to konkrétně po služební cestě do Jugoslávské Puly. Když Kvidova otce nachytají u dramatika Pavla Kohouta komunisté, naplno se projevuje jeho strach z totalitního režimu. Díky pečlivě vykresleným charakterním vlastnostem je Kvidův otec jedním z hlavních nositelů komična v tomto díle.

Kvidova matka

Její postava vyniká především schopností reagovat na otcovy repliky ironicky, v mnohých případech hraničí její reakce až se sarkasmem. Celým textem nás provádí tyto typy výpovědí. Paradoxem jakési odvážnosti reagovat sarkasticky je matčina výrazná stydlivost.

Paco

Mladší bratr Kvida není autorem příliš vyzdvihován do popředí mezi ostatní postavy. V tomto románu nevystupuje velké množství postav. U postav, které autor neustále vynáší do popředí, můžeme pozorovat jejich pestré vybarvení charakteru. Jedná se především o postavy Kvida, jeho otce, matky nebo babičky Líby.

Babička Líba

Postava babičky Líby je vystavená na komických vlastnostech a vyznačuje se až nezvyklou šetrivostí, panickým strachem z nemocí nebo výrazným zápalem pro cestování.

U ostatních postav už nejsou charaktery tak barvitě vykresleny, ale i přesto můžeme jejich vlastnosti vnímat, i když fungují v textu pouze pro oživení děje.

Michal Viewegh vkládá do textu postavu dramatika **Pavla Kohouta**, který byl signatářem a odpůrcem režimu a na základě toho můžeme vidět, jak se i známé osobnosti angažovali vůči režimu a museli za to nést značné následky.

Další postavy:

Jaruška Macková

Kvidova spolužačka, později se stává jeho manželkou, čímž se plní Kvidův tajný sen.

Ing. Zvára

Přítel Kvidova otce. Stává se jeho nadřízeným, protože se nebojí angažovat se v komunistické straně.

Šperk

Komunista, který měl ve městě Sázava velkou moc. Představuje osobnost, která může manipulovat s kýmkoliv, jak se mu to zlíbí.

Dále se vyskytuje postava gynekoložky Zity, která je rodinná přítelkyně. Díky totalitnímu režimu ztrácí povolání a pracuje na podřadné pozici v kině. Setkáváme se také s osobou Mirjany, která se stává milenkou Kvidova otce. Díky výrazné symbolice ženské krásy ho velmi přitahuje.

4.4. JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY

V této kapitole se stručně zaměřím na jazykovou kompozici textu.

Román *Báječná léta pod psa* je charakteristický bohatostí svého slovníku. Když hlavní postava (vypravěč) Kvido popisuje děj, je to jasně prokazatelné rovněž jako při promluvách ostatních postav. Během čtení můžeme pozorovat velmi častý kontrastní vztah mezi spisovnou češtinou a odbornými výrazy. Nacházíme zde také slova hovorová, obecnou češtinu, vulgarismy nebo slova slangová: „*„Zcela banální věta typu EMA MELE MASO“*, *vykládal později Kvido*, *„zněla v mé interpretaci jako sugestivní existenciální sdělení, popřípadě jako krátká ukázka z neznámého gotického románu. Všichni z toho byli úplně štajf!“*“¹⁸

Ve slovníku Kvidova otce se po návratu ze služební cesty se objevují cizí výrazy: „*Take it easy!*“¹⁹, což působí komicky.

¹⁸VIEWEGH, Michal: *Báječná léta pod psa*. 2. vyd. Praha: Český spisovatel, 1993, str. 49. ISBN 80-202-0457-1.

¹⁹Tamtéž, str. 76.

V knize se vyskytuje také několik neologismů, mohly by to být například kompozitum *autopatinování*, dále spojení – *vulgární vlivologie* či *půlkulatá žemlovka*.

Dále bych chtěla upozornit na používání vulgarismů, které působí na čtenáře komicky, protože vyznívají jako vtipné pointy. „*„Čatár Miga, stavebné a železničné vojsko Praha,“ představil se mu trochu ztěžka velitel. „Ak nám, pán inžinier, naozaj neveríte, kludne vám podpíšem, že Gustáv Husák je starý kokot!“*“²⁰

Za zmínku stojí také častá přirovnání: “*„(...), že si dokáže přesně vybavit onen „rembrandtovsky potemnělý obraz matčina vajíčka, přilepeného ke sliznici dělohy na způsob vlaštovčího hnízda.“*“

Zajímavé také je, že autor vkládá to textu divadelní repliky a text poté vypadá jako divadelní scénář.

Neméně typickou složkou *Báječných let pod psa* je bezesporu autorova oblíbená ironie. Tento výrazný prvek odhaluje i redaktor, který cenzuruje Kvidovu práci na románu: „*„Ironie bude vaše parketa,“*“²¹ Autor ironii zařazuje do situací převážně v době, kdy spolu komunikují dvě osoby. Typickým příkladem jsou dialogy Kvidovy matky nebo Kvida s Kvidovým otcem.

²⁰Tamtéž, str. 64.

²¹Tamtéž, str. 203.

5. FILMOVÁ ADAPTACE BÁJEČNÝCH LET POD PSA

„Michal Viewegh je ozdobou knižního trhu a má přehled. Je to spisovatel z povolání se vším všudy, až je s podivem, že u svých vzorů neodpozoroval střídmost, s jakou oni prozrazovali svou eventuální sečtělost. Viewegh ji předvádí tak štědře, že to hraničí s imitátorstvím, a často tyto hranice překračuje.“²²

Díky velkému úspěchu mezi čtenáři a literárními kritiky bylo jen otázkou času, kdy si románu povšimne také filmový průmysl. Vzhledem k tomu, že autor pojednává humoristickým způsobem o životě v socialistické společnosti, což bylo po revoluci velmi diskutované téma, zaujal román spoustu významných osobností filmového prostředí.

Film je považován za nejúspěšnější adaptaci natočenou podle Vieweghovy předlohy. Tento fakt dokládá i četnost různých ocenění „Film byl nominován v šesti kategoriích na domácí filmovou výroční cenu Český lev, získal Cenu čtenářů časopisu Cinema, Hlavní cenu odborné poroty (Petr Nikolaev) a Cenu za nejlepší ženský herecký výkon (Libuše Šafránková) na Novoměstském hrnci smíchu 1997. Dále např. na 13. mezinárodním filmovém festivalu v Alexandrii v roce 1997 obdržel Cenu za nejlepší filmový debut (Petr Nikolaev) či na Prix Europa v Berlíně v roce 1998 se film umístil na 2. místě s Cenou povzbuzení v kategorii mladá Evropa. Všechna tato ocenění a především domácí divácký úspěch (6. nejnavštěvovanější film v českých kinech za rok 1997) předznamenaly další spolupráci Michala Viewegha s filmaři.“²³

Autor předlohy vnímá film velice osobně, protože se ho jednotlivé postavy ve filmu značně dotýkají. S výsledkem zfilmování byl velmi spokojený a měl z něj příjemný pocit. Scénáristou filmové podoby je Jan Novák.

5.1. REŽISÉR PETR NIKOLAEV

Petr Nikolaev se narodil 11. května 1957 v Praze. Je českým scénáristou a režisérem. Během studia na FAMU na sebe upozornil zejména snímky *Schopen – odveden* a *Praga kuput regni*. Za své školní práce získal prvního Maxima (cena za nejlepší studentské cvičení) v historii

²²VOHRYZEK, Josef: *Literární kritiky*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství TORST, 1995, str. 335. ISBN 8085639459.

²³BUŠTÍKOVÁ, Petra: *Produkční historie filmových adaptací podle literárních předloh Michala Viewegha*. Brno, 2008. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita. Filosofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Petr Szczepanik, Ph. D.

fakulty. Po dokončení FAMU odešel do Francie, kde žil téměř 9 let a pracoval zde jako pomocný režisér při natáčení francouzských filmů. Od roku 1992 žije v Praze. V roce 1997 debutoval úspěšnou filmovou adaptací literárního bestselleru *Báječná léta pod psa*.

Výraznějšího režijního vrcholu dosáhl po roce 2000, kdy natočil drama *Kousek nebe* z prostředí drsného komunistického vězení. Dalším významným režijním dílem bylo drama *Lidice*. Dále ho můžeme znát jako režiséra známého kriminálního dramatu *Příběh kmotra* nebo dalších Vieweghových literárních předloh *Andělé všedního dne* a *Vybíjená*.²⁴

5.2. PROSTŘEDÍ

V knize se objevují detailní popisy prostředí, které nás skrze naši fantazii dokážou dovést na ono popisované místo. Kvůli nedostatku prostoru nemáme ve filmu možnost vnímat zachycení detailnosti v takovém rozsahu. V knize je podrobně vykresleno celé okolí. Film ovšem není schopen svou kapacitou pojmout veškeré scény - tedy i ty, v nichž se neodehrává žádná významná událost, ale dokreslují atmosféru. „*A dům chátral. Chátral, protože mnohem více než soustružené sloupky k schodištnímu zábradlí potřeboval běžný úklid a údržbu. Zahrada zarostla trávou a plevelem. Zahradní branka, plot a okenní rámy naléhavě vyžadovaly nový nátěr. Oknem v kuchyni, které rozbil Paco koženým lasem, studeně táhlo. Část uhlí, které nikdo neuklidil, rozmáčel déšť. Květiny v domě, na které matka nedosáhla, uvadly a v mixéru, který se jí nepodařilo rozšroubovat, již několik měsíců hnil zbytek jakéhosi mléčného koktejlu. Dveře v předsíni byly z obou stran rozškrábány od psa, na něhož otec zapomínal. Z vodovodních kohoutků kapalo a námraza v chladničce dosáhla takové tloušťky, že dveře nebylo možné zavřít. Zrcadlo v koupelně bylo zastříkané zubní pastou až k neprůhlednosti a záchodová mísa, vždycky tak zářivě bílá, byla nyní poseta žlutými skvrnami zaschlé moči.*“²⁵ Tento popis je v knize rozepsán na celou stránku, ve filmu takto detailní zachycení skutečnosti nevidíme.

²⁴Web: Česko-Slovenská filmová databáze. In: [online]. [cit. 27. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/tvurce/3245-petr-nikolaev/>.

²⁵VIEWEGH, Michal: *Báječná léta pod psa*. 2. vyd. Praha: Český spisovatel, 1993, s. 13, ISBN 80-202-0496-2.

5.3. HERECKÉ OBSAZENÍ

Kvido (malý chlapec): Jan Zahálka

Malý chlapeček při těle s brýlemi živě dokresluje představu, již autor nastíní při čtení románu. Jan Zahálka perfektně vykresluje ironičnost a netradiční intelektualitu. Tyto dva hlavní znaky této postavy jsou doplněny komickými připomínkami a neustálými dotazy, kladené na své rodiče ve filmu.

Kvido (mladík): Jakub Wehrenberg

Mladý dvacetiletý muž působí v některých situacích podobně komicky jako malý Kvido. Zajímavé je, že k výběru herce Jakuba Wehrenberga došlo na základě doporučení Ondřeje Vetchého a definitivně se o něm rozhodlo teprve dva dny před samotným natáčením.

Kvidův otec: Ondřej Vetchý

Oblíbený a výborný herec ztvárnil Kvidova otce více než skvěle. Během filmu lze jednoduše přechít jeho charakter.

Kvidova matka: Libuše Šafránková

V roli Kvidovy matky si nedokážu představit někoho jiného. Moudrou ženu s životem plného zkušeností, strastí a příhod zvládla výtečně prezentovat. S Ondřejem Vetchým navíc utvořili geniální pár.

Šperk: Vladimír Javorský

Díky tichosti a klidu, jež z herce vyzařují, působí postava komunisty Šperka velice chladně a realisticky.

Dále hrají: Klára Botková – malá Jaruška, Jitka Ježková – dospělá Jaruška, Vladimír Dlouhý - Zvára, Vilma Cibulková - Šperková, Miriam Kantorková – babička Věra, Květa Fialová – babička Líba, Stanislav Zindulka – dědeček Josef, Otakar Brousek st. – dědeček Jiří, Viktor Preiss - Holub a další.

6. HLAVNÍ ROZDÍLY MEZI FILMEM A KNIHOU

„Literární komparatistika (slovo je odvozeno z latinského comparare = srovnávat) je literárněvědná disciplína, která se zabývá srovnáváním děl různých literatur. Nejde ovšem o pouhé mechanické kladení podobných zjevů vedle sebe a jejich soupis (katalogizaci), nýbrž o zjišťování souvislostí mezi literárními díly.“²⁶

Scénář i film se snažily o zachování věrné podoby vůči literární předloze. Téma zůstalo zcela totožné: film zachycuje osudy jedné rodiny v období normalizace. Samozřejmě muselo dojít ke zkrácení událostí a pozměnění některých postav, a to kvůli omezenému prostoru při převedení románu do filmové podoby.

Hlavní velkou změnou ve filmu je postavení Kvida. Všímací si ho jako hlavního pozorovatele děje, ale nikoliv jako stěžejní postavy, která by zásadně hýbala dějem. V knize ironicky komentuje události, rozmanité situace a chování dospělých. Při čtení románu vnímáme Kvidovo dlouhé subjektivní vyprávění dokonce z doby před jeho vyprávěním. Příběh se promítá v několika časových liniích (Kvido se vrací do minulosti nebo nahlíží do budoucnosti). Film ale zůstává u jednoduchého narativního postupu, kdy se soustředíme jen na osud Kvidovy rodiny a nevyskytují se zde žádné odbočky z děje.

Dalším bodem, ve kterém došlo ke změně, jsou jména Kvidových rodičů. Po celou dobu jsou oslovováni jako „Kvidova matka“ a „Kvidův otec“. Scénárista Jan Novák přidává ve filmu těmto postavám jména: Milena (matka) a Aleš (otec) Vítkovi. Dále bylo pozměněno jméno reálné postavy z románu, dramatika a disidenta Pavla Kohouta, který se ve filmu stává postavou spisovatele Holuba.²⁷

Jan Novák ponechává ve scénáři postavy z knižní předlohy, dává jim však zřetelně menší prostor. Neobjevují se zde vtipné historky babičky Líby (výlet do NDR, do Benátek, šetření masa v pokrmech), události, které se týkaly dědečka Jiřího (jeho pozdější smrt), dědečka Josefa a babičky Věry. Děj filmu se soustředí kolem dvou postav - Kvida a jeho otce. Ondřej Vetchý jako Kvidův otec prožívá zásadní změny ve svém životě jako dramatický rok 1968, narození dvou dětí, stěhování z Prahy na Sázavu, angažovanost i přes odpor ke KSČ, neustálé

²⁶HRABÁK, Josef: *Literární komparatistika*, Praha: Nakladatelství SPN, 1976

²⁷BUŠTÍKOVÁ, Petra: *Produkční historie filmových adaptací podle literárních předloh Michala Viewegha*. Brno, 2008. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita. Filosofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Petr Szczepanik, Ph. D.

žádání o nový byt, profesionální postup i pád, existenciální krize (stloukání vlastní rakve) atd. Ostatní postavy ve filmu dotváří jeho příběh: manželka Milena, děti Kvido a Paco, dědeček Jiří a babička Věra, dědeček Josef a babička Líba, komunista Šperk a jeho manželka, kamarád Zvára.

Pro film jsou vybrány jen ty nejdůležitější momenty, chybí zde řada situací a částečně i některé postavy. Tento postup je pro zfilmování románu typický, se zkrácením musíme tedy počítat. V románu jsou popsány humorné výlety a peripetie babičky Líby, které ve filmu nenalzáme. Kvidova matka nedostává taktéž příliš mnoho prostoru. Je zasazena do pozadí, což se ve vykreslení její postavy projeví jako známka klidu, rozvážnosti a moudrosti. Zároveň představuje velkou oporu svého muže. Film si vůči knize ponechává základní dějovou linii spolu se zobrazením spektra různorodých lidských charakterů: bojácní úředníci, přesvědčení a zapřísáhlí komunisté a pokrytečtí političtí úředníci.

Velmi důležitý faktor, jímž se *Báječná léta pod psa* vyznačují, je humor. Kvidovi vtipné komentáře situací a ironické poznámky, doprovázející celý děj knihy, bylo těžké do filmu promítnout. Kvido ve snímku sice vystupuje jako malý génius, který hovoří vyspělou mluvou, což působí komicky, avšak vytrácí se jeho vstupy jako vypravěče.²⁸ Film je utvořen jako nostalgické ohlédnutí, čemuž je typ humoru celkově přizpůsoben. Vieweghův osobitý humor se tak z filmu zcela vytrácí.

Snímek *Báječná léta pod psa* končí oproti románu srozumitelným a jasným uzavřením dramatické osy. Z amplionu zní projev Václava Havla, komentující první svobodné volby a příchod demokracie. Komunista Šperk hodnotí celou situaci drobnou poznámkou. Kvidův otec sedí na zahradě se svou vnučkou Aničkou.²⁹

²⁸BUŠTÍKOVÁ, Petra: *Produkční historie filmových adaptací podle literárních předloh Michala Viewegha*. Brno, 2008. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita. Filosofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Petr Szczepanik, Ph. D.

²⁹SAZAMOVÁ, Lucie: *Porovnání románů Michala Viewegha a jejich filmového zpracování*. Plzeň, 2012. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PaDr. Jiří Staněk, CSc.

II. PRAKTICKÁ ČÁST BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

7. PŘEDSTAVENÍ PROJEKTU

Předmětem tohoto projektu je tvorba literárního projektu v rámci vyučovacího předmětu Gymnázia v Novém Bydžově, Seminář a cvičení z českého jazyka. Projekt by měl předat stěžejní informace o spisovateli Michalu Vieweghovi a jeho literární tvorbě, studentům středních škol, konkrétně studentům 3. ročníku Gymnázia v Novém Bydžově. Výsledná realizace mé spolupráce se studenty proběhla při hodině předmětu Seminář a cvičení z českého jazyka ³⁰, který se na již zmíněném gymnáziu vyučuje jako povinně volitelný předmět. Vzhledem k vytiženému plánu učebních osnov musela být omezena časová dotace semináře, a to o dvou vyučovacích hodinách délky 45 minut jdoucích za sebou. Seminář se uskutečnil 2. dubna 2015 se začátkem v 14:00 hodin.

Seminář s názvem „Báječné dostaveníčko s Vieweghem“ se zabýval jednak osobou spisovatele Michala Viewegha a jeho známým dílem *Báječná léta pod psa*, jednak stejnojmenným snímkem ztvárněným režisérem Petrem Nikolaevem. Primární úlohou semináře zaměřujícího se na komparaci těchto dvou faktorů – knihy a filmu – se stává pro vedoucí pedagožku Mgr. Lenku Zychovou zároveň inspirací, jak do budoucna výuku studentům zpestřit. Během tvorby projektu bylo nezbytné podstoupit spolupráci s paní magistrou Zychovou. Z její strany byla projevena ochota podílet se na projektu, a proto souhlasila s poskytnutím jedné dvouhodinové lekce, pro uskutečnění literárního semináře.

8. PŘEDPOKLADY

Výukový předmět Seminář a cvičení z českého jazyka by měl v mé režii nabrat nových rozměrů a stát se tak pro studenty 3. ročníku zpestřením v každodenním, mnohdy jednotvárném studiu. Studenti získají zábavnou formou nové vědomosti o autorovi Michalu Vieweghovi a jeho velmi úspěšném románu *Báječná léta pod psa*.

Tradiční pojetí výuky semináře se soustředí pouze na autora a jeho tvorbu. Proto jsem se rozhodla zařadit do programu navíc i základní informace o filmovém zpracování a promítnout vybrané ukázky z filmu. Studenti budou následně porovnávat vybraný úryvek z knihy

³⁰ Povinně volitelný předmět pro studenty 3. ročníku. Vedoucí pedagog semináře je Mgr. Lenka Zychová

s filmovou ukázkou. Vzhledem k nedostatku času při hodině semináře jsem se musela rozhodnout pro formu krátkých ukázek.

V závěru by měli studenti pochopit vzájemně inspirující vztah mezi literaturou a filmovou adaptací a poznat základní rozdíly mezi knihou a filmem.

9. PRVNÍ KROKY

Pro začátek mé práce bylo nezbytné prozkoumat učební plány středních škol v mém okolí.³¹ Po průzkumu a konzultacích s pedagogy, kteří vyučují český jazyk a literaturu na těchto školách, jsem dospěla k závěru, že vzhledem k malému rozsahu hodin českého jazyka a literatury se budu muset rozhodnout pro Gymnázium v Novém Bydžově, jež mi jako jediné bylo ochotné poskytnout prostor pro uskutečnění mého projektu.

Primárně bylo důležité spojit se s vedoucím pedagogem povinně volitelného semináře - s Mgr. Lenkou Zychovou. Paní magistra mi po našem prvním setkání zaslala seznam spisovatelů, které bude se studenty v měsíci březnu při seminářích probírat. Na základě daného výběru jsem se rozhodla pro Michala Viewegha, který je v současnosti vnímán jako velmi kontroverzní a diskutovaný autor. Některými literárními kritiky je považován za fenomén, jinými naopak za pouhou „obchodní značku“. Právě toto bipolární vnímání jeho osobnosti ovlivnilo moji volbu.

Jedním z hlavních cílů semináře byla závěrečná diskuze na dané téma. Pro tento účel bylo tedy nezbytně nutné, aby měli studenti dílo načtené a znali ho. Požádala jsem proto magistru Zychovou, zda by studenty na mou návštěvu připravila a doporučila jim přečtení díla *Báječná léta pod psa*.

Další krok spočíval v přípravě samotného semináře. Vše záviselo na domluvě s Mgr. Zychovou, protože měla jako vedoucí pedagog jisté představy o podobě a průběhu semináře pod mým vedením. Vypracovaný plán realizace jsem jí tedy musela v dostatečném předstihu představit, aby mi mohla říci svůj názor a sdělit důležité rady či připomínky.

³¹Vyšší odborná škola a Střední odborná škola Nový Bydžov; Střední škola technická a řemeslná Nový Bydžov; Gymnázium Nový Bydžov

10. PŘÍPRAVA SEMINÁŘE

Po konzultacích s Mgr. Zychovou jsem zhodnotila, že bude pro studenty ideální vypracovat stručnou prezentaci, která bude doprovázet můj výklad. Dále jsem se rozhodla vytvořit pracovní listy, jež si studenti po mém semináři ponechají jako učební materiál. Prezentace a pracovní listy si vzájemně korespondují.

10.1. PRACOVNÍ LIST (viz příloha č. 1.)

Pracovní list jsem vytvořila tak, aby si ho studenti během semináře mohli sami doplňovat podle mého výkladu a promítané prezentace. K této podobě zpracování mě vedlo přesvědčení, že si nové informace pomocí pracovního listu studenti snáze zapamatují a budou během semináře více aktivní.

10.2. PREZENTACE (viz příloha č. 2.)

Prezentaci jsem připravila v programu Microsoft Office PowerPoint. Její rozsah čítá 11 slajdů, jejichž obsah zahrnuje stručný text korespondující s pracovními listy. Účelem prezentace je doplnit můj výklad během semináře a zajistit tak průběžnou pozornost studentů.

Prezentaci i pracovní listy jsem vytvářela na základě odborného výkladu, jenž budu během semináře studentům přednášet. Můj výklad bude obdobně strukturovaný jako teoretická část bakalářské práce, tzn., že bude informovat o předním českém prozaikovi Michalu Vieweghovi, představí rozbor struktury textu románu *Báječná léta pod psa* a uvede stručné informace o filmu spolu se závěrečným srovnáním ukázky z knihy a úryvku z filmu.

11. PRŮBĚH SEMINÁŘE

Na začátek semináře mne Mgr. Lenka Zychová představila studentům jako hosta. Konkrétně tedy jako studentku Univerzity Hradec Králové, Pedagogické fakulty, oboru Jazykové a literární kultury.

Úvod do semináře

„Milí studenti, na úvod dnešní hodiny bych chtěla poděkovat za přivítání od vaší paní učitelky magistry Zychové a ráda bych vám sdělila důvod, proč dnešní seminář povedu. V rámci praktické části mé bakalářské práce jsem se rozhodla pro vás vytvořit projekt, který jsem

nazvala Báječné dostaveníčko s Vieweghem. Tento projekt, jak jistě všichni tušíte, se věnuje spisovateli Michalu Vieweghovi, konkrétně tedy jeho nejúspěšnějšímu románu *Báječná léta pod psa* a jeho filmové adaptaci.(...)“

Semináře s paní magistrou Zychovou probíhají tradičně tak, že se studenty probírá pouze autora a jeho významná díla. Pro zahrnutí rozboru filmu a jeho komparace s literaturou do semináře jsem se rozhodla z důvodu, aby měli studenti možnost poznat novou formu výuky, při níž si zároveň uvědomí zásadní rozdíly mezi knižní předlohou a filmovým zpracováním.

Na začátku hodiny jsem studentům rozdala pracovní listy v rozsahu čtyř stran formátu A4. Nejprve jsem jim dala čas na prohlédnutí pracovního listu a poté jim vysvětlila způsob jeho vyplňování – do prázdných řádků budou vpisovat informace, které se dozví v průběhu semináře. Upozornila jsem je na nutnost jejich koncentrace - veškeré informace obsažené v prezentaci budou doplňovat můj výklad během semináře.

Následně jsem spustila prezentaci v PowerPointu a sdělila jim průběh vyučovací hodiny:

- I. Životopis Michala Viewegha
- II. Rozbor struktury textu románu *Báječná léta pod psa*
- III. Srovnání literární předlohy a filmové adaptace
- IV. Diskuze

Do semináře jsem navíc zahrнула zajímavost ze života Michala Viewegha. Tento bod zmíním v následující podkapitole.

11.1. ŽIVOTOPIS MICHALA VIEWEGHA

První bod zabývající se životem autora Michala Viewegha obsahoval podrobné informace.

„Jak se dozvíme z většiny přebalů jeho knih, narodil se 31. března 1962 v Praze. Dětství prožil ve městě Sázava a zde také navštěvoval základní školu. Ve svém studiu pokračoval na gymnáziu v Benešově. Poté se věnoval studiu na Vysoké škole ekonomické, ale studium nedokončil a pracoval jako noční vrátný. V roce 1983 – 88 studoval na FF UK, obor Český jazyk a literatura – pedagogika.“

Můj výklad pokračoval informacemi o jeho činnosti v nakladatelství Československý spisovatel, o jeho vyhoceném zdravotním stavu nebo o jeho spisovatelské činnosti. (viz výše vytvořený text, kapitola 3.)

Zajímavosti ze života Michala Viewegha

„Autor Michal Viewegh je v mnohých případech zmiňován jako komerční autor. Je jedním z mála českých autorů, kterého spisovatelská činnost dokáže živit, což s sebou nese i určité nástrahy plné závisti. Jeho dílo se po nějakou dobu neslo ve velmi kritickém duchu a cokoliv vydal, bylo nadmíru zkritizováno literárními profesionály. Kdo ovšem může v této zemi určovat, zda je dílo komerční či není? Proč by měl čtenář bez teoretické průpravy pochopit díla ve všech souvislostech? Michal Viewegh boj s kritiky před několika lety vzdal a dnes se již k tomuto tématu příliš nevrací. Důležité je, že ho to stále baví a píše s láskou. Sám o sobě dokonce říká, že je posedlý psaním.“

Neopomněla jsem studenty informovat o jeho vážném zdravotním stavu, který ho po prasknutí srdeční aorty doprovází. Tyto na první pohled nepřiliš důležité informace byly pro studenty přínosné, jelikož o nich nevěděli.

„Když vám došlo, že jste přežil smrtelně vážnou situaci, co převažovalo – radost, anebo pocit křivdy?”

Mísilo se to. A pořád ještě mísí... Rád bych projevoval osudu vděčnost za to, že jsem jeden z vyvolených, kteří přežijí resekci aorty, ale jak jsem se mohl radovat, když mi dlouho nebylo jasné, kde vlastně jsem nebo jak na tom jsou žena a děti? Příšerně mě to znervózňovalo. Já dřív býval systematick, věděl jsem, kde všichni jsou, orientoval se ve svém diáři, ale teď jsem si najednou dlouho nebyl jistý, jestli je červenec anebo březen. Teď jste na tom už evidentně lépe. Po pravdě řečeno, do vděku se stejně musím nutit, protože mám pořád hodně handicapů. První zhruba tři týdny jsem byl takové zvířátko, ale čím víc jsem potom byl schopný reflexe, tím větší přicházela úzkost a deprese. Vůbec jsem třeba nevěděl, jak zapnout televizi, protože jsem si nepamatoval odpovídající čudlíky – a tohle trvalo tři měsíce. Zhoršil se mi zrak, takže jsem nemohl esemeskovat, mailovat... Měl jsem 350 nezodpovědných mailů, než to žena celé prošla a odpověděla za mě. Jenže i kdybych měl oči v pořádku, tak stejně pořád zapomínám, jak si mail pustit nebo kterou klávesu mám zmáčknout, abych napsal velké písmeno.

Aspoň ten zrak se teď už lepší?

Trochu. Ale když čtu, zatím to je pořád utrpení. Totéž psaní. I tohle je prý důsledek drobného poškození mozku, které by se za pár měsíců mělo zahojit.

Tak v to doufám. Registroval jste vůbec v prosinci vánoční svátky?

Ty už ano – poprvé mě tehdy pustili za rodinou. Ale upřímně řečeno, při rozdávání dáreků jsem se dobře necítil. Nejdřív se mě ten rituál jakoby netýkal, a pak jsem dokonce chtěl, aby už skončil, protože jsem byl utahaný. Připadal jsem si tam jako cizinec.

Co vás tak znervózňovalo?

Všechno. Mí nejbližší si dávají dárky, ale já mám život naruby. Měl bych třeba vědět, kde mám občanku, ale netuším. Měl bych znát PIN ke kartám nebo hesla do počítače, ale nepamatuju si je. Měl bych tušit, která tramvaj kam jede, ale nevím to... Jistě, postupně se to zlepšuje, se stavem o Vánocích se dnešek nedá srovnávat, ale stejně – co nemám napsané, to nevím. V lednu se konaly prezidentské volby, které byste za normálních okolností vzrušeně sledoval.

Teď vám byly lhostejné?

Naprosto. Když máte existenční starosti, tak vám jsou vcelku drobné životní změny, vyplývající z toho, jestli bude prezidentem ten či onen, ukradené. Já nejsem sobec, který by na politiku kašlal, ale teď mě život převálcoval natolik, že prezidentská volba ztratila význam... Každý večer jsem měl úzkosti, že umírám – musel jsem brát prášky na uklidnění, antidepressiva беру do teď. Tak zkuste pochopit, že v takové situaci vás Zeman příliš nezajímá.

Býval jste někdy dřív nemocný?

Až do padesátky jsem nikdy neležel v nemocnici. Tohle byla léčba šokem.

Přemýšlíte často o tom, proč praskla aorta zrovna vám?

Občas. Protože já přece nekouřil a běhal jsem, což prý působí zdravě na krevní oběh; nikdy jsem se neopíjel do němoty a nedělal podobné extrémy... Takže ano – připadá mi to nefér. Ale kde je psáno, že má být život fér?

A nestresoval jste se víc, než bylo nutné? Například právě politikou?

Ale ne. To bych spíš opravdu mohl spekulovat, jestli za tím nevězí můj nepopíratelný hédonismus, protože je pravda, že jsem poslední dobou každoročně létal na Maledivy, třikrát za sezonu jezdil na lyže do Alp, odebíral vína od skvělých vinařství... Tohle uznávám. Ale proč by se osud mstil někomu, kdo se jen snaží žít naplno? Vždyť já přece nebyl sobec, dělal jsem i věci bohulibé – s UNICEF jsem byl v Africe, dělil se o peníze, rád zval lidi na večere...

... což můžu potvrdit, skrbílik rozhodně nejste.

*No jo. Ale teď si představte, že se proberete z bezvědomí, a když pak trochu začnete vnímat realitu, dříve či později si položíte otázku, kolik peněz máte na účtu, na jak dlouho vám vystačí, a kdy tedy musíte vydat příští knihu. Tohle mě stresuje, protože psát zatím nemůžu. Najednou si kladu existenční otázky, což jsem mnoho předešlých let dělat nemusel.*³²

Dílo Michala Viewegha

V této části jsem se zaměřila na tvorbu Michala Viewegha. Na úvod kapitoly bylo důležité zmínit, co je pro tvorbu Michala Viewegha charakteristické, čím se inspiruje apod. (viz výše vytvořený text, kapitola 3.). Co jsem rozhodně nesměla opomenout, byla reakce kritiků na Vieweghovo dílo (viz výše vytvořený text, kapitola 3.1.). Protože není tento bod obsažen v prezentaci ani v pracovních listech, jednalo se spíš o zajímavost navíc pro náš seminář. Následovalo vyjmenování titulů a jejich filmového zpracování, což je v pracovních listech zahrnuto.

11.2. BÁJEČNÁ LÉTA POD PSA – kniha, struktura textu

Druhý bod semináře jsem věnovala samotnému románu *Báječná léta pod psa*.

Protože jsem s měsíčním předstihem poprosila magistru Zychovou, zda by studenty požádala o to, aby si dílo načetli, měla jsem alespoň malou šanci, že budou někteří z nich s dílem již seznámeni. Přesto jsem po učebně nechala kolovat tři výtisky, vypůjčené ze Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové, aby do nich studenti mohli nahlédnout.

³²POLÁČEK, Tomáš: Konec starého dobrého sladkého života. Magazín MF Dnes, 11. 4. 2013. In: [online]. [cit. 2. 5. 2015]. Dostupné z: <http://www.viewegh.cz/autor.php#10>.

Nejprve si studenti sami pro sebe přečetli děj, který jsem stručně popsala v pracovním listu (*viz příloha č. 1.*). Dále jsme věnovali pozornost rozboru textu. Studenti si podle prezentace doplňovali následující body:

- období, ve kterém se děj příběhu odehrává;
- místo děje, kde se příběh odehrává;
- téma příběhu, jímž se autor zabývá;
- kompozice díla.

Přestože měli mít studenti román načtený, rozhodla jsem se citovat vybrané úryvky z knihy, abychom si ukázali názorný příklad. Citované úryvky jsou uvedeny v teoretické části (*viz výše vytvořený text, kapitola 4.4.*).

Charakteristiku postav jsem nezmínila ani v prezentaci, ani v pracovních listech či ve svém výkladu, protože jsem to nepovažovala za podstatné.

11.3. POROVNÁNÍ KNIHY A FILMU

Ve třetí části semináře jsme se dostali k závěrečnému porovnání literární předlohy a filmového zpracování. Vzhledem k nedostatku času jsem se rozhodla pro promítnutí vybraných ukázek z filmu.

Jelikož bylo cílem semináře především to, aby si studenti uvědomili rozdíl mezi filmem a knihou, rozhodla jsem poslední bod, obsažený v prezentaci a v pracovním listu, realizovat formou společné spolupráce.

Než jsem studentům pustila ukázkou z filmu, poprosila jsem vždy jednoho ze studentů o přečtení úryvku z knihy. Na základě úryvku jsme poté analyzovali, o jakou situaci se jedná, jaké se zde vyskytují jazykové prostředky, jaké zde vystupují postavy atd. Po zhlédnutí ukázky filmové adaptace si studenti do pracovních listů vyplnili, jak vnímají rozdíly mezi úryvkem z knihy a ukázkou z filmu. Podobně jsme postupovali i v případě druhého úryvku. (*viz příloha č. 1*)

11.4. DISKUZE

Ve zbytku času semináře jsme se studenty diskutovali na téma *Báječná léta pod psa*. Téma diskuze jsem nechtěla konkretizovat do podrobnějších bodů, aby nebyli studenti ovlivněni. Diskuzi jsem rozdělila na dvě části. V první části jsem otázky pokládala já, ve druhé jsem dala prostor pro otázky kladené ze strany studentů.

Otázky pro studenty:

- 1) Jak na vás působí popis totalitního režimu v románu *Báječná léta pod psa*?
- 2) Znáte ještě jiné autory, kteří se zabývali tímto obdobím?
- 3) Jak byste charakterizovali hlavní postavu románu, Kvida?
- 4) Proč si myslíte, že právě *Báječná léta pod psa* se považují za Vieweghův nejúspěšnější titul? V čem je obsažena jedinečnost této prózy?
- 5) Znáte jeho některá další díla, která dostala filmovou podobu? Můžete je porovnat s původním sdělením?

Odpovědi (Barbora Novotná, studentka):

- 1) Nebylo to nijak deprimující, spíše jsem si uvědomila, jak se lidé během režimu cítili, což bylo znatelně vidět na Kvidově otci, jehož charakter se během děje razantně změnil.
- 2) Tímto obdobím se zajisté zabývala spousta autorů. O hodinách dějepisu jsme se o tomto období učili, vím, co je potřebné, ale více se o to nezajímám, tudíž ani nevyhledávám knihy s tímto tématem.
- 3) Kvido je už od narození intelektuál, proto si myslím, že je pro něj nemožné pochopit aktuální politické dění. Přijde mu to absurdní i kvůli tomu, že spousta povídek, co během příběhu napsal, nemohl ani vydat. Nad vším moc přemýšlí, což poznamená i vývoj vztahu s Jaruškou.
- 4) Abych pravdu řekla, tak jsem o tom přemýšlela, ale nedošla jsem k žádnému závěru. Snad proto, že Michal Viewegh je soudobý spisovatel píšící právě o tomto období.
- 5) Zním například knihu se stejnojmenným filmem *Účastníci zájezdu*. Knihu jsem bohužel nečetla, ale chystám se na to hned po přečtení povinné četby k maturitě, protože film je skvělý, ovšem úplně a jiným námětem než *Báječná léta pod psa*.

Otázky od studentů:

- 1) Co Vás vedlo k výběru tohoto tématu?
- 2) Proč s námi tento seminář absolvujete?
- 3) Proč režisér zpracuje film odlišný od knižní předlohy?
- 4) Byl Michal Viewegh proti tomu, aby se film zcela neztotožňoval s knihou?

Mé odpovědi:

1) Toto téma jsem si vybrala z toho důvodu, že mi je spisovatel Michal Viewegh velmi blízký. Původně jsem zamýšlela jiného autora, ale vzhledem k tomu, že má Michal Viewegh pestrý život i svou tvorbu, nic mi nebránilo rozhodnout se právě pro něj. Zároveň na mě působí jako fenomén dnešní doby, a to i přestože je velmi diskutovatelný - mnoha kritikům doslova vadí jeho styl psaní. Nevím, jestli si zaslouží titul komerčního autora. Rozhodně netvrdím, že je to nejlepší autor v historii české literatury. Pro mě je Michal Viewegh velkým bojovníkem ve světě literatury i ve svém osobním životě, a proto ho považuji za velkou osobnost.

2) Jak jsem se již na začátku semináře zmínila, tento projekt dělám v rámci praktické části bakalářské práce. Protože jsem se chtěla zaměřit na výuku literatury na středních školách v mém okolí, oslovila jsem vedoucího pedagoga tohoto semináře, paní Mgr. Lenku Zychovou. Představila jsem jí svůj nápad, jak bych výuku literárního semináře vedla já a ona souhlasila. Chtěla jsem do vaší tradiční výuky dodat něco nového.

3) Jak jistě víte, udělat filmovou adaptaci dobrého díla není jednoduchá věc. Když čteme knihu, naše představivost pracuje na plné obrátky a věci popisované v knize dostávají svou podobu podle toho, jak chceme my. Když se díváme na film, příběh dostává podobu podle scénáristy a režiséra, což nám sice leccos usnadní, ale nemusíme se ztvárněním tak úplně souhlasit. Do filmu se detailní popisy z knihy nemůžou vejít, stejně tak jako herec nemusí věrně ztvárnit charakter postavy odpovídající povaze v knize. Je to sázka do loterie, může to vyjít nebo ne.

4) Michal Viewegh většinou spolupracuje na tvorbě scénáře, takže si sám dokáže říci, jak daleko může film zajít. U *Báječných let pod psa* tomu bylo tak, že podepsal smlouvu se Space Films. Scénář se vytvořil a v době, kdy už autor do scénáře nemůže příliš zasahovat, mu to bylo umožněno jen díky tomu, že se osobně znal s ředitelem společnosti. Ve filmovém

zpracování *Báječných let pod psa* nalézáme několik znatelných rozdílů, ale sám autor Michal Viewegh je s adaptací spokojen a sám se v tomto snímku zhlíží.

12. SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ

Projekt k bakalářské práci s názvem *Báječné dostaveníčko s Vieweghem* se v rámci výukového předmětu Seminář a cvičení z českého jazyka uplatnil ve všech směrech. Mým stěžejním cílem bylo předat nabyté znalosti, které jsem získala při tvorbě bakalářské práce, studentům 3. ročníku Gymnázia v Novém Bydžově.

Studenti i paní Mgr. Zychová byli velice vstřícní vůči mým představám a plánům, které jsem během semináře uskutečnila. Studenti komunikovali a nebáli se mi klást otázky. Rovněž jsem byla překvapena jejich připraveností. Opravdu jsem nečekala, že se budou během semináře sami hlásit a budou chtít aktivně spolupracovat.

ZÁVĚR

Jak jsem se již v úvodu zmínila, cílem mé bakalářské práce byla komparace filmové podoby díla s literární předlohou *Báječných let pod psa*. Za tímto účelem jsem při svém studiu podrobně rozebrala celý literární text a snažila se ho poté porovnat ve všech ohledech s filmovou adaptací. Díky tomu jsem se naučila pohlížet na film z více odborného hlediska a hledat souvislosti mezi jednotlivými postavami a prostředím.

Realizace semináře pro studenty střední školy vyžaduje více úsilí, než se na první pohled zdá. Přestože se jednalo o jeden literární seminář v rozsahu 1 hodiny a 30 minut, bylo nezbytné vyčlenit si na jeho organizaci alespoň jeden měsíc přípravy. Pouze důkladná organizace a příprava zajistí úspěšnost projektu - vše je nutné do detailu naplánovat tak, aby projekt nakonec splnil svůj účel a měl přínos jak pro mě, tak pro studenty gymnázia.

Už jen samotné plánování průběhu semináře a zjišťování možností jeho ztvárnění mi trvalo dva týdny. Naštěstí mi paní Mgr. Lenka Zychová byla po celou dobu nápomocná a já jsem se na ní mohla s jakýmkoliv problémem kdykoli obrátit. Nejtěžší úkol, který přetrvával prakticky po celou dobu mé přípravy na seminář, bylo odhadnutí míry rozsahu informací sdělovaných studentům.

Bez problémů proběhla naopak komunikace se studenty při samotném semináři. Byli ochotni po celou dobu spolupracovat a neváhali mi položit pár dotazů při diskuzi, což jsem považovala za úspěch. Před realizací projektu jsem měla značné obavy, že budu při semináři hovořit sama a studenti budou odmítat zapojit se.

Informace, jež jsem získala při studiu materiálů k tvorbě bakalářské práce, jsem chtěla předat dál, konkrétně studentům 3. ročníku Gymnázia v Novém Bydžově. Tento cíl se mi dle mého mínění podařilo splnit. Studenti při semináři aktivně spolupracovali a zajímali se o dané téma; z hodiny si odnesli jednak nové vědomosti, jednak nový pohled na vztah mezi filmem a literaturou. Tradiční forma výuky předmětu Seminář a cvičení z českého jazyka se zabývá pouze vybraným autorem. Komparace filmové adaptace s knižní předlohou nebyla v jeho osnovách doposud zahrnuta. Díky mému projektu dostal zmíněný předmět nový rozměr, čímž byl naplněn další z vytyčených cílů praktické části bakalářské práce.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ

MONOGRAFIE:

HRABÁK, Josef. *Literární komparistika*. Praha, 1971.

MRAVCOVÁ, Marie. *Literatura ve filmu*. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1990, Estetika divadelní a filmové tvorby, ISBN 80-7023-062-2.

PTÁČEK, Luboš. *Panorama českého filmu*. Vyd. 1. Olomouc: Rubico, 2000, ISBN 80-85839-54-7.

VIEWEGH, Michal. *Báječná léta pod psa*. 2. vyd. Praha: Český spisovatel, 1993, ISBN 80-202-0457-1.

VOHRYZEK, Josef. *Literární kritiky*, Praha: TROST, 1995. ISBN 80-8563-945-9.

JINÉ ZDROJE:

BUŠTÍKOVÁ, Petra: *Produkční historie filmových adaptací podle literárních předloh Michala Viewegha*. In: [online]. [cit. 8.4. 2015]. Brno, 2008. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita. Filosofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Petr Szczepanik, Ph. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/109824/ff_m/Mgr_prace.txt.

NOVOTNÝ, Vladimír: *Docela báječné retro (České posrpnové trauma očima třicátníka)*. MF Dnes, 1993. In: [online]. [cit. 30. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.viewegh.cz/detail.php?typ=recenze&id=14>.

POLÁČEK, Tomáš: *Konec starého dobrého sladkého života*. Magazín MF Dnes, 11. 4. 2013. In: [online]. [cit. 2. 5. 2015]. Dostupné z: <http://www.viewegh.cz/autor.php#10>.

SAZAMOVÁ, Lucie: *Porovnání románů Michala Viewegha a jejich filmového zpracování*. In: [online]. [cit. 31. 3. 2015]. Plzeň, 2012. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PaDr. Jiří Staněk, CSc. Dostupné z: <https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/handle/11025/5891/Sazamova.pdf?sequence=1>.

SCHINDLER, Michal: *Michal Viewegh – Báječná léta s Klausem* In: Reflex, 2002. In: [online]. [cit. 2. 5. 2015]. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/bajecna+leta+s+klausem>.

Webové stránky spisovatele Michala Viewegha. In: [online]. [cit. 26. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.viewegh.cz/>.

Webové stránky Česko-Slovenské filmové databáze. Informace o režiséru Petru Nikolaevu. In: [online]. [cit. 26. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/tvurce/3245-petr-nikolaev/>.

Webové stránky České televize. In: [online]. [cit. 26. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/170196-bajecna-leta-michala-viewegha/>.

FILMOGRAFIE:

Báječná léta pod psa. [film]. Režie Petr NIKOLAEV. Podle literární předlohy Michala Viewegha. Česko, 1997.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Michal Viewegh – Báječná léta pod psa

Pracovní list

1. Michal Viewegh – životopis

Spisovatel Michal Viewegh, který se narodil 31. března 1962 v Praze, je český, scénárista a zároveň současný nejlepší V letech 1983-88 studoval na, obor českého jazyka a literatury - pedagogiky. Od října 1989 nastupuje jako na Základní škole Vladislava Vančury v Praze, kde roku 1993 ukončuje pedagogickou činnost. Od roku 1995 se plně věnuje V současné době žije ve městě

Dílo Michala Viewegha se převážně se skládá z a První povídky zveřejňuje v letech století ve víkendové příloze Mladé fronty a zároveň publikuje i v jiných mediálních útvarech jako například Literární noviny nebo Lidové noviny. Svou první literární prvotinu vydává v roce 1990 v nakladatelství Československý spisovatel s názvem *Názory na vraždu*. O tři roky později se autor uvádí pro širší veřejnost s dílem *Báječná léta pod psa*. Od 90. let 20. století napsal Michal Viewegh více než 20 titulů. Jeho knihy se překládají do cizích jazyků a často se o ně zajímá i filmový průmysl, což potvrzuje popularitu jeho tvorby. Mnoho jeho děl se dočkalo své filmové podoby. Typickým znakem pro oblíbeného českého autora jsou, které nesou jeho díla. Sám on nezapírá, že se při psaní knih nechává silně inspirovat vlastním životem.

Dílo:

Výchova dívek v Čechách (1994, zfilmováno 1996, režie Petr Koliha); *Účastníci zájezdu* (1996, zfilmováno 2005, režie Jiří Vejdělek); *Zapisovatelé otcovský lásky* (1998); *Román pro ženy* (2001, zfilmováno 2005, režie Filip Renč); *Báječná léta s Klausem* (2002), *Případ nevěrné Kláry* (2003), *Vybíjená* (2004, zfilmováno 2015, režie Petr Nikolaev), *povídkové soubory: Povídky o manželství a sexu* (1999, zfilmováno 2008 pod názvem *Nestyda*, režie Jan

Hřebejk), novely: *Lekce tvůrčího psaní* (2005), sbírky fejetonů: *Švédské stoly aneb Jací jsme* (2000), *Na dvou židlích* (2003), *Tři v háji* (2004, společně s Ivou Hercíkovou a Halinou Pawlovskou), *Andělé všedního dne* (2007, zfilmováno 2014, režie Alice Nellis), divadelní hry: *Růže pro Markétu* (2004, napsáno 1990); a deník: *Báječný rok (pod psa)* (2006). Dále zmíním: *Román pro muže* (2008, zfilmováno 2010, režie Tomáš Bařina), *Bio manželka* (2010), audioknihy: *Mafie v Praze* (2012), *Mráz přichází z Hradu* (2013).

2. Báječná léta pod psa (1992)

Báječná léta pod psa je první narativní (vypravěčskou) prózou po roce 1989, která se zabývá osudem jedné rodiny v období normalizace. Příběh má nádech komična a ironie.

Děj: Rodina hlavního hrdiny Kvida se v roce 1968 po příchodu Rusů přestěhuje z Prahy do Sázavy. Nemohou dostat byt, protože Kvidův otec není v komunistické straně. Komunistovi Šperkovi se však líbí, že je o Kvidovi slyšet díky recitování prokomunistických básní s kamarádkou Jaruškou. Rozhodne se Kvidovu otci poskytnout bydlení za podmínky, že bude hrát závodně fotbal. Kvidově matce se narodí druhý syn Paco a současně se k nim přistěhuje babička Líba. Otec postupuje v zaměstnání nahoru až do té doby, než se setká se spisovatelem Kohoutem, který je na černé listině komunistů. Přejde o dobrou práci, sklátí ho deprese, paranoia a melancholie. Kvido studuje vysokou školu, ale nechá toho, aby mohl více číst a psát povídky. Stane se vrátným. Jeho otec už je na tom tak špatně, že si dělá ze dřeva svou vlastní rakev. Kvidova matka se snaží různými způsoby Kvidova otce rozveselit, ale vše je marné, tak prosí Kvida, aby měli s Jaruškou dítě. To jediné ho prý znova přiměje k tomu, normálně žít. Jeho psychická nemoc však přetrvává i po narození dítěte. Kvido píše román, který nemůže být vydán. Vše se spraví až po roce 1989. Kvidův otec se uzdraví a Kvido román vydá pod názvem *Báječná léta pod psa*.

Období:

Místo děje:

Téma příběhu:

Kompozice díla:

.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Rozdíly mezi knihou a filmem

Úryvek z knihy č. 1.:

Asi za čtyřicet minut na šterkové cestě před Drábovkou zaskřípěla kola sanitky. Kvidův otec vyběhl a doprovodil lékaře – k jeho úžasu – až na prosklenou terasu.

„To je teda vážně síla,“ prohodil lékař, když předtím jediným pohledem obsáhl celou místnost, ale pak už se rychle sklonil nad ležícím chlapcem.

„Mohl by to být zápal plic,“ řekl nakonec. „Každopádně ho odtud –“ ještě jednou se nevěřicně rozhlédl, „raději odvezeme.“

„Pokud by vám to nevadilo,“ řekla Kvidova matka, „jela bych do Hory s vámi. Stejně tam mám za pár dnů nastoupit, a tak bych –“

„Jak to? Už?“ zvolal Kvidův otec.

„Samozřejmě,“ řekl jí doktor a zachvěl se zimou. „Nechcete jet taky?“ obrátil se vlídně na Kvidova otce. „Něco bychom si pro vás už vymysleli.“

„To nejde!“ zasmál se otec, ale bylo vidět, že na vteřinku zaváhal.

Kvidova matka přinesla ze skříně svou koženou kabelu a začala připravovat nezbytné věci. Dostavil se řidič sanitky.

„Maminka jede s námi,“ řekl mu doktor.

„Á,“ řekl sanitář potěšeně. „Dvě mouchy jednou ranou!“

„To je pěkný příměr,“ řekla Kvidova matka a zaklapla tašku.

Porovnejte ukázkou z filmu s úryvkem z knihy:

.....
.....
.....
.....
.....

Úryvek z knihy č. 2.:

„Jednoho dne, když Kvidův otec setrval u okna v ložnici už obzvláště dlouho, ztratila nervy. Prudce si přetáhla kuchyňskou zástěru přes hlavu a vrazila do ložnice: „A teď seď a dívej se!“ nařídila mu. Rychle se obula, zamáčkla cigaretu a před zrcadlem v předsíni se v pěti vteřinách přečesala. Její chvat působil jaksi výhružně. „Jestli nemají psa, tak něco uvidíš!“ zavolala na svého muže a práskla za sebou dveřmi.“

Porovnejte ukázkou z filmu s úryvkem z knihy:

.....
.....
.....
.....
.....

BÁJEČNÉ DOSTAVENÍČKO S VIEWEGHEM

KNIHA nebo FILM?

MICHAL VIEWEGH : ŽIVOTOPIS

- Narodil se 31. března 1962 v Praze
- Publicista, scénárista, současný nejlepší český prozaik
- 1983 – 1988 studium na FF UK, obor český jazyk pedagogika
- Říjen 1989 – učitelská profese na Základní škole Vladislava Vančury v Praze
- 1995 – začíná se plně věnovat spisovatelské činnosti

č. 1

MICHAL VIEWEGH : DÍLO

- Skládá se převážně z novel a povídkových souborů
- První povídky zveřejňuje v 80. letech 20. století ve víkendové příloze Mladé fronty
- Dále publikuje pro:
 - Literární noviny, Lidové noviny, aj.
- V roce 1990 vydává literární prvotinu *Názory na vraždu*
- Typický znak pro jeho tvorbu:
 - AUTOBIOGRAFIČNOST
- Necháává se inspirovat vlastním životem

MICHAL VIEWEGH : DÍLO

- *Výchova dívek v Čechách* (1994);
- *Účastníci zájezdu* (1996);
- *Zapisovatelé otcovské lásky* (1998);
- *Povídky o manželství a sexu* (1999)
- *Román pro ženy* (2001);
- *Báječná léta s Klausem* (2002),
- *Případ nevěrné Kláry* (2003),
- *Vybíjená* (2004),
- *Román pro muže* (2008),
- *Biomanželka* (2010)

MICHAL VIEWEGH : DÍLO

- *Lekce tvůrčího psaní (2005)*
- *Švédské stoly aneb Jací jsme (2000),*
- *Na dvou židlích (2003),*
- *Tři v háji (2004, společně s Ivou Hercíkovou a Halinou Pawlovskou),*
- *Andělé všedního dne (2007)*
- *Divadelní hra: Růže pro Markétu (2004, napsáno 1990)*
- *Audioknihy: Mafie v Praze (2012), Mráz přichází z Hradu (2013)*

BÁJEČNÁ LÉTA POD PSA : KNIHA

- Vychází v roce 1992 v nakladatelství Československý spisovatel
- Román byl zfilmován v roce 1997 režisérem Petrem Nikolaevem
- Ocenění cenou Jiřího Ortena (1993)
 - pro spisovatele do 30ti let
- Kniha je složena z:
 - úvodního slova
 - sedmnácti kapitol
 - závěrečného epilogu

č. 2

BÁJEČNÁ LÉTA POD PSA : ROZBOR DÍLA

- Období:
 - 1962 – 1991
- Místo děje:
 - Praha, posléze se děj přesouvá do města Sázava
- Téma příběhu:
 - Nastínit nástrahy a drsné chvíle komunistického režimu snadsázkou a humorem
- Román nese autobiografické prvky
- Autor v epilogu představuje Kvida jako autora knihy
- Do příběhu vstupují reálné osoby

BÁJEČNÁ LÉTA POD PSA : ROZBOR DÍLA

- Příběh je vyprávěn v er – formě (Kvido o sobě mluví ve 3. osobě v čísle jednotném)
- Vyprávění probíhá v minulém čase, přítomný čas je zde využíván pouze v 2. kapitole (Kvidův deník)
- Bohatost jazyka (odborné výrazy, spisovná čeština, hovorové výrazy, obecná čeština, vulgarismy, výrazy z cizích jazyků např. angličtina)
- Autor vkládá do příběhu divadelní repliky
- Objevují se častá přirovnání nebo vtipné pointy

ZÁVĚREČNÉ POROVNÁNÍ : KNIHA nebo FILM?

- Prostředí:
 - jak je zachycené v ukázce a jak je popisované v úryvku
- Jazyk:
 - je-li forma jazyka totožná v úryvku z knihy z ukázky filmového zpracování
- Téma, situace, konflikt:
 - porovnejte, jak je situace popisovaná v úryvku, ztvárněná ve filmu

BÁJEČNÉ DOSTAVENÍČKO S VIEWEGHEM

Děkuji za pozornost.

ZDROJE

- <http://www.viewegh.cz/>

- Obrázky:
 - Obrázek č. 1: <http://www.novinky.cz/kultura/294866-michal-viewegh-letos-nic-nevydam-ale-pozdeji-to-bude-groteska.html>
 - Obrázek č. 2: <http://www.topzine.cz/jak-michal-viewegh-zazival-slavna-bajecna-leta-pod-psa>